

STORTINGET

Representantforslag 91 S

(2017–2018)

fra stortingsrepresentant Petter Eide

Dokument 8:91 S (2017–2018)

Representantforslag fra stortingsrepresentant Petter Eide om å avvikle leie av fengselsplasser i utlandet

Til Stortinget

Bakgrunn

Avtalen mellom Norge og Nederland om leie av fengselskapasitet ble inngått i mars 2015. Stortinget godkjente avtalen i juni 2015. Begrunnelsen for å opprette et norsk fengsel utenfor Norges grenser var å få ned soningskøen. Allerede i september samme år ble de første norske innsatte overført til soning i Norgerhaven fengsel i Nederland. Leieavtalen løper per nå til 1. september 2018, med mulighet for forlengelse for ett år av gangen, og i leieavtalen er det 242 fengselsplasser. I statsbudsjettet for 2018 er det lagt inn midler til drift ut 2018, med ønske om forlengelse til september 2019. Fengselet leies med nederlandske ansatte og har en norsk fengselsledelse.

Regjeringen melder at den ekstra kapasiteten i Nederland har bidratt til å fjerne soningskøen i Norge samt gitt færre brudd på frister for overføring av varetektsinnsatte fra politiarrest til fengsel og skapt grunnlag for å gjennomføre vedlikehold og rehabilitering av eldre og nedslitt bygningsmasse i Norge.

Siden åpningen av Norgerhaven fengsel 1. september 2015 har totalt 790 personer blitt overført. Av disse er 78 pst. utenlandske statsborgere. 64 pst. av de innsatte er overført frivillig. Innsatte som er under behandling i spesialisthelsetjenesten, innsatte som har krav på utdanning eller er i et utdanningsløp, og innsatte som har

jevnlige besøk av barn under 18 år som de ellers har regelmessig omsorg for, skal ikke overføres til Norgerhaven fengsel. Etter avtalen kan heller ikke kvinner, innsatte under 18 år eller varetektsinnsatte sone i Nederland. Også innsatte som er i besøksrutine med egne barn eller barn de bor sammen med eller har samvær med, er unntatt fra ordningen.

Hvorfor bør ordningen avvikles?

Fengselet er underlagt norsk kriminalomsorg og norsk straffegjennomføringslov. Målet er at innsatte i Norgerhaven fengsel skal ha samme rettigheter og plikter som innsatte som soner i Norge. Forslagsstiller ser likevel en rekke utfordringer ved ordningen:

Utilstrekkelig vern mot tortur og umenneskelig behandling

Sivilombudsmannen slår fast i besøksrapport om Norgerhaven fengsel av 3. mars 2017 at

«innsatte som overføres til Norgerhaven fengsel ikke er sikret et tilstrekkelig vern av norske myndigheter mot tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling».

I rapporten uttales det videre at avtalen om leie av fengselskapasitet i Nederland bryter med Norges menneskerettslige forpliktelser fordi norske myndigheter har fraskrevet seg muligheten til å etterforske, påtale og straffe brudd på forbudet mot tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling. Det betyr at norske myndigheter på grunn av manglende jurisdiksjon ikke vil kunne iverksette etterforskning ved mistanke om brudd på forbudet mot slik behandling, noe som nevnes som spesielt problematisk.

Brudd med nærhetsprinsippet gir svekket rehabilitering

Et sentralt formål med norsk straffegjennomføring er rehabilitering. God rehabilitering til et liv etter soning uten gjentagelse av kriminalitet krever at straffedømte i den grad det er praktisk mulig og formålstjenlig, får sone i nærheten av sin familie og sitt sosiale og yrkesmessige nettverk – det såkalte nærhetsprinsippet slik det er formulert i blant annet straffegjennomføringsloven § 11 første ledd.

Innsatte i Norgerhaven fengsel soner ikke i nærheten av sin familie eller sitt nettverk. De har begrenset mulighet til å gjennomføre ordinær permisjon mens de er i Nederland. Den lange avstanden til familie og venner gjør det også svært vanskelig å få besøk, og reisen fra Norge til Norgerhaven fengsel er lang og dyr for mange pårørende. Selv om fengselet har utvidede ordninger for telefonsamtaler og mulighet for videokonferanse med pårørende og advokater, kan dette ikke erstatte den kontakten man får gjennom besøk.

Manglende kontakt med det samfunnet den innsatte skal tilbake til, er ikke det eneste hinderet for rehabilitering. Fengselet har et dårligere utdanningstilbud enn de fleste norske fengsler og begrensede muligheter for utdanning av norske lærere og for tilpasset rehabilitering til Norge. Det arbeidet som tilbys, gir i liten grad erfaringer som de innsatte kan benytte seg av utenfor murene i Norge.

På grunn av at fengselet har nederlandske betjenter, er engelsk arbeidsspråket i fengselet. For mange innsatte medfører språkbarrieren som oppstår, at de vanskelig-

gere får svar på nødvendige spørsmål. De ansatte er heller ikke like godt kjent med norsk rett som norske ansatte er.

Tvangsoverføring som tilleggsstraff

Å fradømme noen friheten er det sterkeste inngrepet staten kan gjøre overfor en borger. Det innebærer at staten har et selvstendig ansvar for å gjennomføre straffen. I 2016 ble omtrent en tredel av de overførte til Nederland sendt med tvang. Dette må sees i lys av Grunnloven § 106 annet ledd annet punktum, som slår fast at norske borgere ikke kan nektes adgang til riket, og utlendingsloven, som stenger for at norske statsborgere kan utvises fra landet. Tvangsoverføring til soning utenfor landets grenser kan derfor sees på som et brudd på disse prinsippene, selv om personene etter endt soning kommer tilbake til Norge. Forslagsstiller mener dette er en sterk tilleggsbelastning og kan oppfattes som en form for tilleggsstraff, og det bør vurderes hvorvidt dette kan ilegges som vilkår for straffegjennomføringen uten at det gjøres som en del av straffeutmålingen.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen avvikle leie av soningsplasser i Nederland snarest.
2. Stortinget ber regjeringen ikke inngå flere leieavtaler om soningsplasser i utlandet.

13. desember 2017

Petter Eide